

Koululaistehtävät / Pohjois-Pohjanmaan museo

Tervanpoltto (Luokat 5-7)

Tutustu museon 3. kerroksessa olevaan tervaa esittelevään osastoon ja tee seuraavat tehtävät.

1. Miksi tervanpoltto siirtyi 1800-luvulla Pohjois-Pohjanmaalle ja ennen kaikkea Kainuuseen?

---

2. Mitä osaat kertoa tervaveneestä eli *paltamosta*?

---

3. Mitkä väittämistä ovat totta? Korjaa väärät väittämät.

a. Perinteisen tervatynnyrin vetoisuus oli 200 litraa.

---

b. Tervatynnyrit tarkasti virallinen vakaaja eli *kruunaaja*.

---

c. Tervahauta poltettiin sydäntalvella.

---

d. Tervan tärkein käyttötarkoitus oli rautaisten laivojen suojaaminen ruostumiselta.

---

e. Tervatynnyrit kuljettiin haudalta hevosen vetämillä *palkkuilla*.

---

4. Yhdistä oikea sana, oikeaan selitykseen

tervahovi	puun kuoriminen sen pihkaantumisen edistämiseksi
särös	tervahaudan keskellä oleva merkki
halssi	kaarnakaistale, joka esti puun kuivumisen
silmätikku	pihkaantunut, pilkottu tervaspuu
elämänlanka	puiden asetteleminen tervahautaan
tervamestari	tila, jossa olevaan tynnyriin terva poltettaessa valui
koloaminen	vastasi haudan rakentamisesta ja polttamisesta
latominen	tervavarasto, jossa tervan laatu tarkastettiin

5. Etsi ruudukosta seuraavat terva-, tervanpoltoon ja tervakauppaan liittyvät sanat. Ne voivat olla ruudukossa pysty-, vaaka- tai vinoriveittäin.

PALKKUUT, PALTAMO, TERVAHOVI, SÄRÖS, HALSSI, SILMÄTIKKU, KRUUNAAJA, ELÄMÄNLANKA, TERVAMESTARI, KOLOAMINEN, LATOMINEN

L	E	R	T	S	A	S	T	A	L	O	K	S	U	I
A	M	T	E	R	V	A	H	O	V	I	L	I	P	O
T	N	V	A	S	K	A	R	A	A	T	R	L	H	J
O	J	H	S	Ä	R	Ö	S	L	L	A	T	M	U	J
M	K	L	A	N	U	T	E	D	T	S	V	Ä	C	V
I	T	P	J	K	U	L	P	S	A	O	S	T	M	M
N	Y	I	U	Q	N	N	E	M	O	Y	T	I	U	Ä
E	K	O	L	O	A	M	I	N	E	N	M	K	Ö	Ä
N	Z	A	V	L	A	M	P	N	I	U	O	K	P	E
R	E	S	L	V	J	O	P	A	L	K	K	U	U	T
T	U	O	R	O	A	I	N	V	L	F	V	G	Y	U
P	L	E	N	A	S	V	M	A	V	T	I	P	O	H
T	T	L	I	V	N	S	A	K	E	A	A	O	L	J
O	A	I	E	R	T	V	I	S	M	E	T	M	O	P
E	L	Ä	M	Ä	N	L	A	N	K	A	N	B	O	A

TERVATEHTÄVIEN VASTAUKSET

1. Miksi tervanpoltto siirtyi 1800-luvulla Pohjois-Pohjanmaalle ja ennen kaikkea Kainuuseen?

Rannikkoalueiden metsät hupenivat 1800-luvulle tultaessa paitsi tervanpolton, myös laivanrakennuksen vuoksi. Erityisesti Kainuussa riitti yllin kyllin tervanpolttoon tarvittavaa mäntymetsää.

2. Mitä osaat kertoa tervaveneestä eli paltamosta?

Paltamo oli yleensä 11 – 14 metriä pitkä, kapea ja kölitön jokivene. Sillä voitiin kuljettaa 12 – 24 tervatynnyriä. Täydessä lastissa ollut vene voitiin varustaa lisälaidoilla eli varppeilla ja roiskelaudoilla eli räppeillä. Järviä ylitettäessä veneessä voitiin käyttää purjetta.

3. Mitkä väittämistä ovat totta? Korjaa väärät väittämät.

a. Perinteisen tervatynnyrin vetoisuus oli 200 litraa.

Väärin. Tervatynnyrin vetoisuus oli 125 litraa.

b. Tervatynnyrit tarkasti virallinen vakaaja eli kruunaaja.

Totta. Kruunaaja tarkasti tynnyrit ja leimasi ne polttoraudalla.

c. Tervahauta poltettiin sydäntalvella.

Väärin. Tervahauta sytytettiin juhannuksen tienoilla ja se paloi noin viikon ajan.

d. Tervan tärkein käyttötarkoitus oli rautaisten laivojen suojaaminen ruostumiselta.

Väärin. Tervaa käytettiin puisten laivojen ja niiden köysistöjen suojaamiseen lahoamiselta.

e. Tervatynnyrit kuljettiin haudalta hevosen vetämillä palkkuilla.

Totta. Palkkuissa tervatynnyrit toimivat pyörinä.

3. Yhdistä oikea sana, oikeaan selitykseen

tervahovi	tervavarasto, jossa tervan laatu tarkastettiin
särös	pihkaantunut, pilkottu tervaspuu
halssi	tila, jossa olevaan tynnyriin terva poltettaessa valui
silmätikku	tervahaudan keskellä oleva merkki
elämänlanka	kaarnakaistale, joka esti puun kuivumisen
tervamestari	vastasi haudan rakentamisesta ja polttamisesta
koloaminen	puun kuoriminen sen pihkaantumisen edistämiseksi
latominen	puiden asetteleminen tervahautaan

4. Etsi ruudukosta seuraavat terva-, tervanpoltoon ja tervakauppaan liittyvät sanat. Ne voivat olla ruudukossa pysty-, vaaka- tai vinoriveittäin.

<u>L</u>	E	R	T	S	A	S	T	A	L	O	K	<u>S</u>	U	I
<u>A</u>	M	<u>T</u>	<u>E</u>	<u>R</u>	<u>V</u>	<u>A</u>	<u>H</u>	<u>O</u>	<u>V</u>	<u>I</u>	L	<u>I</u>	P	O
<u>T</u>	N	V	A	S	<u>K</u>	A	R	<u>A</u>	A	T	<u>R</u>	<u>L</u>	H	J
<u>O</u>	J	H	<u>S</u>	<u>Ä</u>	<u>R</u>	<u>Ö</u>	<u>S</u>	L	<u>L</u>	<u>A</u>	T	<u>M</u>	U	J
<u>M</u>	K	L	A	N	<u>U</u>	T	E	D	<u>T</u>	<u>S</u>	V	<u>Ä</u>	C	V
<u>I</u>	T	P	J	K	<u>U</u>	L	P	<u>S</u>	A	O	<u>S</u>	<u>T</u>	M	M
<u>N</u>	Y	I	U	Q	<u>N</u>	N	<u>E</u>	M	O	Y	T	<u>I</u>	U	Ä
<u>E</u>	<u>K</u>	<u>O</u>	<u>L</u>	<u>O</u>	<u>A</u>	<u>M</u>	<u>I</u>	<u>N</u>	<u>E</u>	<u>N</u>	M	<u>K</u>	Ö	Ä
<u>N</u>	Z	A	V	L	<u>A</u>	M	<u>P</u>	N	I	U	O	<u>K</u>	P	E
R	E	S	L	<u>V</u>	<u>J</u>	O	<u>P</u>	<u>A</u>	<u>L</u>	<u>K</u>	<u>K</u>	<u>U</u>	<u>U</u>	<u>T</u>
T	U	O	<u>R</u>	O	<u>A</u>	I	N	V	<u>L</u>	F	V	G	Y	U
P	L	<u>E</u>	N	A	S	V	M	A	V	<u>T</u>	I	P	O	H
T	<u>T</u>	L	I	V	N	S	A	K	E	A	<u>A</u>	O	L	J
O	A	I	E	R	T	V	I	S	M	E	T	<u>M</u>	O	P
<u>E</u>	<u>L</u>	<u>Ä</u>	<u>M</u>	<u>Ä</u>	<u>N</u>	<u>L</u>	<u>A</u>	<u>N</u>	<u>K</u>	<u>A</u>	N	B	<u>O</u>	A